



Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2024 m. sausio 9 d.
(OR. en)

5025/24

ECOFIN 4
UEM 3
SOC 3
EMPL 3
COMPET 3
ENV 3
EDUC 2
RECH 3
ENER 2
JAI 5
GENDER 2
ANTIDISCRIM 2
JEUN 2
SAN 3

PRANEŠIMAS

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato

kam: Delegacijoms

Ankstesnio
dokumento Nr.: 15630/23 + ADD 1

Komisijos dok. Nr.: COM(2023) 903 final

Dalykas: TARYBOS REKOMENDACIJOS dėl euro zonos ekonominės politikos
projektas

Delegacijoms pridedama 2024 m. Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos projekto redakcija, parengta tekstą išnagrinėjus Ekonomikos ir finansų komitete ir Euro grupės darbo grupėje; rekomendaciją numatoma patvirtinti 2024 m. sausio 16 d. ECOFIN tarybos posėdyje. Oficialiai tekstas turėtų būti priimtas po to, kai jam 2024 m. kovo mėn. pritars Europos Vadovų Taryba.

Projektas
TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl euro zonos ekonominės politikos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 136 straipsnį kartu su 121 straipsnio 2 dalimi,

atsižvelgdama į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo¹, ypač į jo 5 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdama į 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo², ypač į jo 6 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadą,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

¹ OL L 209, 1997 8 2, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj>.

² OL L 306, 2011 11 23, p. 25, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj>.

kadangi:

- (1) euro zonos ekonomika pasirodė esanti atspari dideliems kelerių pastarųjų metų ekonominiais sukrėtimams, taip pat atspindėjo tvirtą, koordinuotą ir laiku duotą politinį atsaką, tačiau pastaruoju metu prarado pagreitį. Numatoma, kad 2021 m. ir 2022 m. labai atsigavęs euro zonos augimas 2023 m. sulėtės iki 0,6 %. Nepaisant mažėjančių energijos kainų, vis dar aukštos, nors ir sumažėjusios, daugumos prekių ir paslaugų vartotojų kainos padarė daug žalos ekonomikai, o išorės paklausa tvirtos paramos nesuteikia. Tuo tarpu pinigų politikos griežtinimo poveikis persiduoda visai ekonomikai. Džiugina tai, kad darbo rinka tebėra stipri: nedarbo lygis yra rekordiškai žemas, nors tarp valstybių narių ir regionų yra skirtumų, o aktyvumo ir užimtumo lygis – rekordiškai aukštas, nors jau galima pastebėti ir mažėjimo ženklų. Numatoma, kad 2024 m. dėl toliau augančio užimtumo ir didėjančio realiojo darbo užmokesčio augimas laipsniškai atsigaus 1,2 %, o infliacija toliau mažės. Perspektyvą ir toliau gaubia didelis neapibrėžtumas ir rizikos, visų pirma susiję su besitęsiančio Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą raida ir padėtimi Artimuosiuose Rytuose po brutalių beatodairiškų „Hamas“ teroristinių išpuolių prieš Izraelį – dėl to vėl galėtų sutrikti energijos tiekimas, o tai turėtų reikšmingą poveikį energijos kainoms, ir kilti su struktūriniu Kinijos ekonomikos sulėtėjimu susijusi rizika. Be to, prie perspektyvą gaubiančios rizikos gali prisidėti uždelstas kovos su infliacija politikos priemonių poveikis ir jų galimi padariniai ekonominei veiklai. Perspektyvą neigiamai veikia ir struktūriniai pokyčiai, visų pirma susiję su intensyvėjančiu klimato kaitos poveikiu, kaip matyti iš ekstremalių oro sąlygų ir precedento neturinčių miškų gaisrų ir potvynių;

- (2) 2022 m. spalio mėn. pasiekusi piką bendroji infliacija euro zonoje sumažėjo, daugiausia dėl mažėjančių energijos kainų, taip pat dėl laipsniško plataus masto kitų komponentų poveikio mažėjimo. Tačiau maisto produktų ir paslaugų kainų infliacija tebėra didelė, ypač veikianti pažeidžiamiausiuosius, o infliacinis spaudimas kai kuriose valstybėse narėse taip pat išlieka didelis. Numatoma, kad 2024 m. infliacija sumažės iki 3,2 %, taigi vis dar viršys ECB 2 % tikslą, o 2025 m. sumažės iki 2,2 %. Prie dezinfliacijos proceso prisideda greičiausias ir didžiausias nuo pat ekonominės ir pinigų sąjungos sukūrimo ECB palūkanų normų padidinimas. Vyriausybės obligacijų pajamingumas euro zonoje padidėjo, tačiau pajamingumo skirtumai išliko palyginti stabilūs. ECB ne kartą išreiškė įsipareigojimą palūkanų normas išlaikyti aukštas tiek laiko, kiek reikės, kad infliacija sumažėtų iki tikslinio lygio, ir paaiškino, kad būsima pinigų politika ir toliau bus formuojama priklausomai nuo duomenų;
- (3) energijos kainų šokas neigiamai paveikė išlaidų konkurencingumą euro zonoje, visų pirma energijai imlesnėse valstybėse narėse ir pramonės sektoriuose. Iki šiol neigiamą didesnių išlaidų poveikį švelnino valiutos kurso svyravimai ir laikinos priemonės, kurių vyriausybės ėmėsi įmonėms ir pažeidžiamiesiems namų ūkiams remti. Tačiau dėl didelių energijos išlaidų ir valstybių narių ekonomikų energijos suvartojimo intensyvumo bei energijos šaltinių pasirinkimo skirtumų, taip pat rinkų struktūrų ir politinio atsako skirtumų infliacija euro zonoje buvo labai nevienoda. Nepaisant to, kad 2023 m. energijos kainos sumažėjo, šie infliacijos skirtumai kol kas sumažėjo tik iš dalies. Jei kainų skirtumai kartu su pastarųjų dvejų metų darbo užmokesčio augimo skirtumais išliktų, tai galėtų lemti konkurencingumo atotrūkius tarp euro zonos valstybių narių ir prisidėti prie makroekonominio disbalanso, kuris galėtų pakenkti tinkamam euro zonos veikimui. Todėl svarbu šalinti visus makroekonominis disbalansus. Vidutiniu laikotarpiu euro zonos ir valstybių narių gebėjimas didinti našumą iš dalies priklauso nuo pajėgumo išlaikyti inovacijas ir investicijas. Šiuo atžvilgiu galbūt ilgą laiką didesnių, palyginti su prekybos partneriais, energijos kainų ir sąnaudų perspektyvos, nuolatinis našumo augimo atotrūkis, palyginti su kitomis šalimis, ir didėjanti geoekonominės fragmentacijos rizika lemtų nepalankią euro zonos šalių ekonomikų padėtį;

- (4) atsižvelgiant į dabartinę makroekonominę aplinką, kuriai būdingas nuolatinis neapibrėžtumas, didelė infliacija ir susilpnėjęs euro zonos konkurencingumas, reikia plataus užmojo politikos darbotvarkės. Trumpuoju laikotarpiu vienu iš prioritetų išlieka poreikis užtikrinti, kad infliacija grįžtų į ECB tikslinį 2 % lygį. Be to, nuolatiniai infliacijos lygio skirtumai tarp valstybių narių galėtų lemti konkurencingumo skirtumus. Įgyvendinant fiskalinę politiką turėtų būti vengiama didinti infliacinį spaudimą. 2022 m. realiosios pajamos sumažėjo, todėl reikėjo darbo užmokesčio pokyčių, kuriais būtų sušvelnintas perkamosios galios praradimas, visų pirma mažą darbo užmokestį gaunančių darbuotojų. Tuo pat metu valdžios institucijos turėtų atidžiai stebėti antrinį poveikį infliacijai ir konkurencingumui ir į jį turėtų būti atsižvelgiama nustatant darbo užmokestį. Be to, tebėra labai svarbu riboti riziką makrofinansiniam stabilumui ir griežtesnių finansinių sąlygų makroekonominį poveikį. Žvelgiant į ateitį, euro zona ir toliau turi skatinti integracinį ir tvarų augimą ir išlikti konkurencinga pasaulyje, kartu turėtų būti vengiama skirtumų euro zonoje. Šioje srityje svarbus vaidmuo tenka reformoms ir investicijoms, be kita ko, skirtoms žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai skatinti ir euro zonos atsparumui puoselėti. Siekiant remti politikos formavimą ir plataus masto atsakomybę, kuri skatina tą politiką įgyvendinti, itin svarbu laiku ir veiksmingai įtraukti socialinius partnerius ir užmegzti tvirtą socialinį dialogą;

- (5) po didelės apimties su krize susijusio fiskalinio skatinimo 2020–2022 m., padėjusio atlaikyti išorinius sukrėtimus ir apsaugoti pažeidžiamus namų ūkius ir gyvybingas įmones, numatoma, kad bendra 2023 m. ir 2024 m. euro zonos fiskalinė politika bus stabdomoji, ir tai atitinka poreikį sumažinti valstybės deficitą ir skolą, išvengti infliacinio spaudimo padidėjimo ir kartu užtikrinti, kad didelio neapibrėžtumo sąlygomis politika išliktų lanksti. 2020–2022 m. COVID-19 krizės ir energijos kainų šuolio dėl Rusijos agresijos prieš Ukrainą akivaizdoje ekonomiką parėmė maždaug 4 % BVP apimties skatinamoji euro zonos fiskalinė politika. Numatoma, kad 2023 m. ir 2024 m. bendra fiskalinė politika taps stabdomoji (po ½ % BVP abiem metais), visų pirma dėl beveik visiško laipsniško su krize susijusių energijos priemonių panaikinimo. 2023 m. ir 2024 m. numatoma bendra stabdomoji fiskalinė politika ilgainiui padės atkurti fiskalinius rezervus ir taip sustiprinti viešųjų finansų tvarumą. Todėl labai svarbu užtikrinti, kad būtų laikomasi Tarybos rekomenduotų grynujų išlaidų augimo ribų. Reikia ne tik išlaikyti apdairią fiskalinę strategiją, bet ir išlaikyti, o prireikus kuo labiau padidinti viešąsias investicijas ir toliau skatinti privačiąsias investicijas, kad būtų remiamas konkurencingumas, integracinis ir tvarus ilgalaikis augimas ir teisinga žaliaji ir skaitmeninė pertvarka. Numatoma, kad 2023 m. ir 2024 m. EGADP ir kitų ES fondų lėšomis nuolat remiamos viešosios investicijos daugumoje valstybių narių toliau augs. Spaudimą viešiesiems finansams taip pat daro didelės išlaidos, pavyzdžiui, dėl senėjimo, gynybos ir nepalankesnio palūkanų normų ir ekonomikos augimo skirtumo. Teikiant konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, kai kurioms euro zonos valstybėms narėms rekomenduota imtis priemonių pensijų ir sveikatos priežiūros sistemų tvarumui padidinti ir mokesčių reformoms patvirtinti. Viešųjų išlaidų veiksmingumą ir kokybę padėtų pagerinti metinio (daugiamečio) biudžeto įgyvendinimo procese reguliariai atliekamos išlaidų peržiūros. Būtina aiškiai apibrėžti tokių peržiūrų apimtį, įgaliojimus ir metodiką, o apie jų rezultatus turėtų būti aiškiai informuojama visuomenė. Imantis priemonių agresyvaus mokesčių planavimo, mokesčių vengimo bei mokesčių slėpimo problemoms spręsti, galima taip pat užtikrinti, kad mokesčių sistemos taptų veiksmingesnės ir teisingesnės; kartu būtų remiamas ekonomikos atsigavimas ir didinamos pajamos;

- (6) numatoma, kad 2023–2024 m. euro zonos bendras skolos santykis su BVP sumažės iš viso 2,8 procentinio punkto ir iki 2024 m. pabaigos pasieks 89,7 % BVP. Sumažėjimą daugiausia lemia nominaliojo BVP augimas, viršijantis vidutinę palūkanų normą, mokamą už negrąžintą skolą. Tačiau keliose valstybėse narėse skola tebėra didelė, o apskritai didesnės palūkanų normos palaipsniui lems didesnes skolos tvarkymo išlaidas – tai neigiamai paveiks skolos dinamiką (darant prielaidą, kad visi kiti veiksniai išlieka tokie patys). Komisijos pasiūlymu dėl ekonomikos valdymo sistemos reformos³ siekiama paskatinti realistiškus, tvarius ir laipsniškus fiskalinius koregavimus, atliekamus vadovaujantis konkrečių šalių vidutinio laikotarpio planais, ir sustiprinti tvarų augimą skatinant atitinkamas reformas ir investicijas. Gruodžio mėn. Taryba susitarė dėl ekonomikos valdymo peržiūros dokumentų rinkinio. Peržiūrėta ekonomikos valdymo sistema bus užtikrinta daugiau fiskalinės politikos aiškumo ir nuspėjamumo ateityje, kartu skatinant skolos tvarumą ir ekonomikos augimą;
- (7) skubios paramos priemonių, kurių imtasi ekonominiam ir socialiniam energijos kainų pakilimo poveikiui sušvelninti, grynosios išlaidos 2023 m. išliko didelės, nors šiek tiek mažėja, nes mažėja 2022 m. piką pasiekusios energijos kainos. Komisijos vertinimu, grynosios biudžeto išlaidos tokioms priemonėms 2023 m. sudaro 1,0 % euro zonos BVP, palyginti su 1,3 % 2022 m. Nors tikslinis planavimas ir pagerėjo, beveik pusė susijusių biudžeto išlaidų 2023 m. teko kainų priemonėms, kurios nėra skirtos pažeidžiamiesiems namų ūkiams ir įmonėms. Dabar tikimasi, kad dauguma priemonių bus laipsniškai panaikintos per 2024 m., atsižvelgiant į numatomą energijos kainų stabilizavimąsi; jei šie planai bus įgyvendinti, likutinės visos euro zonos biudžeto išlaidos 2024 m. sudarys maždaug 0,2 % BVP. Tačiau, jei energijos kainos vėl padidėtų tiek, kad reikėtų imtis naujų paramos priemonių arba toliau taikyti esamas, šiomis priemonėmis turėtų būti siekiama apsaugoti pažeidžiamus namų ūkius ir įmones, jos turėtų būti fiskaliniu požiūriu prieinamos ir išlaikyti paskatas taupyti energiją. Apskritai ėmusis ne tik su krize susijusių energijos priemonių, t. y. aktyviau naudojant aplinkos mokesčius, grindžiamus principu „teršėjas moka“, ir laipsniškai atsisakius subsidijų iškastiniam kurui, kurios nepadeda spręsti energijos nepritekliaus ar teisingos pertvarkos klausimų, ir kitų aplinkai žalingų subsidijų būtų galima padidinti euro zonos valstybių narių fiskalinę erdvę;

³ COM(2023) 240 final, COM(2023) 241 final ir COM(2023) 242 final.

- (8) išlaikant pakankamai dideles kokybiškas viešąsias investicijas galima padėti sutelkti privačiąsias investicijas, paskatinti potencialų augimą bei konkurencingumą, remti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir stiprinti socialinį ir ekonominį atsparumą. Vienas iš šios srities prioritetų – visiškai įgyvendinti reformas ir investicijas naudojant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) ir sanglaudos politikos fondus. Nacionaliniai ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planai sėkmingai įgyvendinami, tačiau pažanga įvairiose valstybėse narėse skiriasi ir kai kuriais atvejais planus reikia įgyvendinti sparčiau, kad būtų sumažinti susikaukę vėlavimai. Lapkričio mėn. viduryje Komisija buvo gavusi 34 mokėjimo prašymus iš 19 euro zonos valstybių narių ir iš viso dotacijomis ir paskolomis išmokėjusi 162,1 mlrd. EUR sumą. Iš šios sumos 51,6 mlrd. EUR sumokėta kaip išankstinis finansavimas, o 110,5 mlrd. EUR – kaip finansavimas pasiekus tarpines ir siektinas reikšmes. 2023 m. lėšos buvo išmokamos šiek tiek lėčiau, nei tikėtasi, iš dalies todėl, kad valstybės narės daug dėmesio skiria savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų peržiūrai dėl pasikeitusios dotacijų skyrimo tvarkos, naujų paskolų prašymų ir skyrių „REPowerEU“⁴ įtraukimo. Nuo COVID-19 pandemijos pradžios pagal sanglaudos politiką iš Europos regioninės plėtros fondo, Sanglaudos fondo, Europos socialinio fondo ir Jaunimo užimtumo iniciatyvos lėšų euro zonos valstybėms narėms išmokėta beveik 120 mlrd. EUR. Per sanglaudos politikos laikotarpio vidurio peržiūrą valstybės narės turės progą peržiūrėti sanglaudos politikos programas ir skirti lėšų neatidėliotiniams poreikiams patenkinti ir kylantiems naujiems iššūkiams įveikti. Per 2024 m. Europos semestro ciklą bus pateikta laikotarpio vidurio peržiūros gairių ir padedama nukreipti finansavimą taip, kad būtų atsižvelgiama į socialines ir ekonomines aplinkybes bei iššūkius valstybėse narėse ir jų regionuose, kartu toliau skatinant užtikrinti papildomumą su Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemone bei kitais ES fondais;

⁴ 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17), ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj>.

- (9) našumui didinti ir euro zonos konkurencingumui stiprinti itin svarbu skatinti privačiąsias investicijas, inovacijas ir įgūdžių ugdymą, visų pirma remiant žaliąją ir skaitmeninę pertvarkas. Privačiąsias investicijas būtų lengviau skatinti šalinant investicijų kliūtis, be kita ko, vykdant reformas, kuriomis supaprastinamas ir skaitmenizuojamas planavimas, leidimų išdavimas ir kitos administracinės procedūros. Prisidėti gali ir pramonės bei į pasiūlą orientuota politika – ji padėtų remti investicijas, apsaugoti konkurencingumą ir išvengti rizikos, susijusios su tuo, kad pagrindinių technologijų, pagrindinių ir pramoninių žaliavų sritys pasižymi pernelyg didele priklausomybe nuo vos kelių trečiųjų valstybių. Pagal Žaliojo kurso pramonės planą Europos Komisija pasiūlė kelias iniciatyvas, kuriomis siekiama stiprinti strateginius sektorius, įskaitant Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktą⁵, Ypatingos svarbos žaliavų aktą⁶ ir Europos strateginių technologijų platformą (STEP)⁷. Finansinę paramą būtinai privačiojo sektoriaus pertvarkai taip pat teikia Inovacijų fondas ir Modernizavimo fondas. Be to, priėmusi Laikinąją sistemą krizės ir pereinamojo laikotarpio sąlygomis⁸ Europos Komisija suteikė galimybę valstybėms narėms pasinaudoti valstybės pagalbos taisyklėse numatytais lankstumo galimybėmis, kad būtų galima remti priemonės sektoriuose, kurie itin svarbūs perėjimui prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos. Euro zonos valstybės narės ėmėsi priemonių, kad paremtų labiausiai energetikos krizės paveiktus sektorius ir žaliąją pertvarką, tačiau dėl tokių priemonių paprastai sprendžiama šalies lygmeniu, todėl kyla rizika, kad gali būti iškreiptos vienodos sąlygos bendrojoje rinkoje. Komisijos pasiūlymu dėl STEP siekiama patenkinti padidėjusį ES viešųjų investicijų į tokias ypatingos svarbos technologijas poreikį, kad būtų galima pritraukti kur kas daugiau privačiųjų investicijų, ir jis gali padėti užtikrinti sanglaudą ir apsaugoti bendrąją rinką. Kad euro zonos ekonomika būtų įtrauki, konkurencinga ir atspari, labai svarbios tvirtos kapitalo rinkos. Tvirtesnė kapitalo rinkų sąjunga padėtų sutelkti žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai reikalingą privatųjį finansavimą, sumažinti fragmentaciją ir pagerinti sąlygas gauti finansavimą. 2023 m. vasario mėn. Europos Vadovų Taryba paragino ES Tarybą ir Europos Parlamentą sparčiau įgyvendinti Kapitalo rinkų sąjungos veiksmų planą – tęsti ir užbaigti darbą, susijusį su pasiūlymais dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų šioje srityje.

⁵ COM(2023) 161 final.

⁶ COM(2023) 160 final.

⁷ COM(2023) 335 final.

⁸ OL C 101, 2023 3 17, p. 3–46.

2023 m. gegužės mėn. Euro grupė nustatė tikslą iki 2024 m. kovo mėn. susitarti dėl sričių, kuriose Europos Komisija turėtų apsvarstyti galimybę toliau stiprinti kapitalo rinkų sąjungą. Vykdydama su ekonomine ir pinigų sąjunga susijusį darbą Komisija 2023 m. pateikė pasiūlymą dėl skaitmeninio euro teisinės sistemos. Skaitmeninis euras, kuris būtų naudojamas kartu su grynaisiais eura, prisidėtų prie ekonomikos skaitmenizacijos, taip pat inovacijų mažmeninių mokėjimų srityje ir kartu padėtų sumažinti mokėjimų fragmentaciją visoje Sąjungoje. Jeigu skaitmeninis euras būtų išleistas, jis suteiktų naują galimybę naudoti nerizikingus centrinio banko pinigus Europos mokėjimo paslaugoms. Jis taip pat palengvintų tarpvalstybinius mokėjimus ir padėtų stiprinti tarptautinį euro vaidmenį, taip pat atvirą Europos strateginį savarankiškumą;

- (10) nepaisant lėtėjančio augimo tempo, darbo rinka išlieka atspari. 2023 m. darbo jėgos bei įgūdžių trūkumo ir sustiprėjusios tendencijos įmonėms laikyti darbuotojų perteklių kontekste užimtumas, kaip ir darbo laikas, toliau augo. Nors apskritai visų valstybių narių bendri rezultatai yra geri, darbo rinkoje tebėra nepakankamai atstovaujama kai kurioms grupėms (įskaitant moteris, jaunimą, žemos kvalifikacijos asmenis, asmenis su negalia). Aktyvi darbo rinkos politika (taip pat kokybiškos ir įperkamos ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros ir ilgalaikės priežiūros paslaugos) atlieka itin svarbų vaidmenį skatinant dalyvavimą ir remiant galimybes suteikti ir įgyti įgūdžių, įskaitant reikalingus žaliajai ir skaitmeninei pertvarkoms – ilguoju laikotarpiu tai teigiamai veikia potencialios gamybos apimtį augimą ir konkurencingumą. Įgūdžių ir darbo jėgos trūkumo problemas galima padėti spręsti skatinant geresnes darbo sąlygas, papildant pastangas išnaudoti specialistų potencialą Sąjungoje, įgyvendinant valdomą teisėtą migraciją iš trečiųjų valstybių, užtikrinant, kad būtų gerbiama ir ginama darbo ir socialinės teisės. 2022 m. euro zonos valstybės narės trečiųjų valstybių piliečiams užimtumo tikslais suteikė 664 000 pirmųjų darbo leidimų – per pastaruosius 10 metų jų skaičius beveik patrigubėjo;

- (11) dėl didelės infliacijos ir įtampos darbo rinkose nominalusis darbo užmokestis augo 2022 m. (+4,8 %) ir pirmaisiais 2023 m. metų mėnesiais. Nors tai iš dalies kompensavo perkamosios galios praradimą, nominalusis darbo užmokestis augo lėčiau negu infliacija (2022 m. realiojo darbo užmokesčio augimas sudarė –3,7 %). Tikėtina, kad 2023 m. ir 2024 m. nominalusis darbo užmokestis tvirtai augs, o realusis darbo užmokestis turėtų didėti nuosaikiai ir sustiprinti vidaus paklausą. Tuo pat metu numatomas darbo užmokesčio augimas gali paveikti prekių, kurioms būdingas stiprus vidaus darbo jėgos komponentas, taip pat paslaugų kainas, nors poveikis kainoms galėtų būti sušvelnintas, jei vienetinis pelnas nebedidėtų kaip anksčiau. Jei našumas nedidės, didesnis darbo užmokestis galėtų turėti įtakos ir konkurencingumui, o ilgalaikiai skirtumai euro zonoje, be kitų veiksnių, gali lemti makroekonominį disbalansą. Todėl, laikantis nacionalinės praktikos ir paisant socialinių partnerių vaidmens, susitarimuose dėl darbo užmokesčio turėtų būti tinkamai atsižvelgiama ne tik į sektorių ir nacionalinę dinamiką, bet ir į euro zonos pokyčius;
- (12) padidėjusios pragyvenimo išlaidos, visų pirma susijusios su energetikos krize ir atitinkamu prekybos sąlygų pablogėjimu, turėjo neigiamą poveikį realiosioms pajamoms ir reikšmingų socialinių padarinių. 2022 m. būsto, vandens, elektros energijos, dujų ir kito kuro kainos padidėjo 17,5 %, maisto ir nealkoholinių gėrimų – 10,5 %, o transporto – 11,2 %. Mažas pajamas gaunantys namų ūkiai nukentėjo dėl itin didelių pragyvenimo išlaidų pokyčių. Nepaisant nominaliojo darbo užmokesčio pokyčių ir paramos mechanizmų, daugiau kaip pusėje euro zonos valstybių narių padidėjo materialinis ir socialinis nepriteklis, taip pat energijos nepriteklis. Keliose valstybėse narėse pragyvenimo išlaidų padidėjimas neproporcingai paveikė vyresnio amžiaus ir kaimo vietovėse gyvenančius žmones;

- (13) nepaisant įvairių padidėjusios sumaišties rinkoje epizodų, euro zonos bankų sektorius pasirodė esąs atsparus. Dabar euro zonos bankų sektorius yra pakankamai kapitalizuotas ir pelningas, kaip patvirtino Europos bankininkystės institucijos 2023 m. visoje ES atliktas testavimas nepalankiausiomis sąlygomis. Griežtėjant pinigų politikos ir skolinimo standartams, kredito srautai į privatųjį sektorių sparčiai lėtėja. Jei makroekonominė perspektyva smarkiai pablogės, o palūkanų normos ilgą laiką išliks aukštos, yra rizikos, kad ateityje suprastės turto kokybė. Gali tapti pažeidžiamas ir nebankinio finansinio tarpininkavimo sektorius. Atsižvelgiant į griežtesnes finansavimo sąlygas ir siekiant išlaikyti finansų sektoriaus gebėjimą finansuoti ekonomiką, bus svarbu laiku stebėti rizikas, proaktyviai bendrauti su skolininkais ir aktyviai valdyti neveiksnias paskolas. Finansų rinkoms gali kilti ir kitų rizikų. Visų pirma, didesni rizikos priedai griežtėjančiomis likvidumo sąlygomis gali lemti didesnius ir galimai nevaldomus turto kainų pokyčius. Taip pat reikia atidžiai stebėti pokyčius, vykstančius gyvenamosios ir komercinės paskirties nekilnojamojo turto rinkose. Padidėjusios palūkanų normos ir sumažėjęs skolos tvarkymo pajėgumas gali lemti didelius nekilnojamojo turto kainų pokyčius ir galėtų sukelti finansinį nestabilumą;
- (14) 2023 m. kovo mėn. euro zonos aukščiausiojo lygio susitikimo pareiškime pakartoti euro zonos vadovų įsipareigojimai baigti kurti bankų sąjungą laikantis 2022 m. birželio 16 d. Euro grupės pareiškimo. Atsižvelgdama į tai, 2023 m. balandžio mėn. Komisija pateikė pasiūlymą dėl bankų krizių valdymo ir indėlių draudimo sistemos reformos. Pasiūlymu siekiama sukurti sistemą, tinkamą žlungantiems bet kokio dydžio ir verslo modelio bankams, įskaitant mažesnius subjektus, ir taip išsaugoti finansinį stabilumą, kuo labiau sumažinti viešųjų lėšų naudojimą ir sustiprinti indėlininkų pasitikėjimą. Euro grupė įsipareigojo vėliau peržiūrėti bankų sąjungos padėtį ir bendru sutarimu nustatyti galimas tolesnes priemones, susijusias su kitais likusiais elementais, kad būtų galima stiprinti ir užbaigti kurti bankų sąjungą. Be to, peržiūrėtos Europos stabilumo mechanizmo steigimo sutarties, leidžiančios pradėti taikyti Bendro pertvarkymo fondo finansinio stabilumo stiprinimo priemonę, ratifikavimas dar labiau sustiprintų euro zonos atsparumą.

REKOMENDUOJA euro zonos valstybėms narėms 2024–2025 m. laikotarpiu atskirai, be kita ko, įgyvendinant savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, ir kolektyviai Euro grupėje imtis šių veiksmų:

1. Vykdyti koordinuotą ir apdairią fiskalinę politiką, kad būtų išlaikytas apdairus skolos lygis arba skolos santykis būtų patikimai mažinamas. Nors, atsižvelgiant į vyraujančią netikrumą, politika turėtų išlikti lanksti – laikantis Tarybos rekomendacijų euro zonoje užtikrinti bendrą stabdomąją fiskalinę politiką ir tokiu būdu padidinti viešųjų finansų tvarumą ir išvengti infliacinio spaudimo padidėjimo. 2024 m. kuo greičiau laipsniškai panaikinti neatidėliotinas energijos paramos priemonės ir su tuo susijusias sutaupytas lėšas panaudoti deficitui mažinti. Parengti fiskalines strategijas, skirtas apdairiai vidutinio laikotarpio fiskalinei būklei užtikrinti ir prireikus skolos tvarumui stiprinti, vykdant ryžtingą, diferencijuotą, laipsnišką ir realistišką konsolidavimą kartu su kokybiškomis viešosiomis investicijomis ir reformomis, visų pirma siekiant užtikrinti didesnę tvarų augimą ir didinti euro zonos atsparumą būsimiems iššūkiams. Kai reikia, į šias strategijas įtraukti priemonės, kuriomis siekiama toliau didinti viešųjų išlaidų veiksmingumą ir kokybę ir gerinti pensijų, sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros sistemų tvarumą ir adekvatumą.
2. Išlaikyti aukštą viešųjų investicijų lygį, kad būtų remiama žaliaji ir skaitmeninė pertvarka, didinamas našumas, stiprinamas konkurencingumas ir didinamas ekonominis ir socialinis atsparumas. Užtikrinti tęstinį, greitą ir veiksmingą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų, įskaitant jų skyrius „REPowerEU“, įgyvendinimą. Visapusiškai naudotis sanglaudos politikos programomis ir užtikrinti, kad atliekant jų laikotarpio vidurio peržiūrą būtų atsižvelgiama, be kita ko, į per Europos semestrą nustatytus naujus uždavinius bei rekomendacijas ir pažangą įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį, nemažinant jų bendro užmojo.

3. Laikantis nacionalinės praktikos ir paisant socialinių partnerių vaidmens, remti darbo užmokesčio pokyčius, kuriais švelninamas perkamosios galios praradimas, visų pirma mažas pajamas gaunančių asmenų, tinkamai atsižvelgiant į riziką infliacijos ir konkurencingumo dinamikai ir vengiant ilgalaikių skirtumų euro zonoje. Skatinti kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą, be kita ko, žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos srityse. Įgyvendinti aktyvią darbo rinkos politiką siekiant spręsti darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo problemą ir didinti našumą bei augimą. Skatinti geresnes darbo sąlygas siekiant pritraukti ir išlaikyti darbuotojus, kad būtų galima spręsti darbo jėgos trūkumo problemą. Imtis priemonių, kad būtų palengvinta valdoma trūkstamų profesijų trečiųjų valstybių darbuotojų teisėta migracija, visapusiškai papildant pastangas išnaudoti ES specialistų potencialą. Užtikrinti ir sustiprinti adekvačias ir tvarias socialinės apsaugos ir įtraukties sistemas. Užtikrinti veiksmingą socialinių partnerių dalyvavimą formuojant politiką ir stiprinti socialinį dialogą.
4. Pašalinti kliūtis investicijoms, kad būtų mažinamas vyraujantis investicijų į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką atotrūkis. Gerinti galimybes gauti finansavimą, visų pirma novatoriškoms bendrovėms ir MVĮ, toliau darant pažangą kuriant ir stiprinant kapitalo rinkų sąjungą. Užtikrinti, kad viešoji parama atitinkamiems strateginiams sektoriams būtų tikslinė, neiškreiptų vienodų sąlygų bendrojoje rinkoje ir ja būtų siekiama didinti euro zonos konkurencingumą ir atvirą strateginį savarankiškumą. Toliau stiprinti tarptautinį euro vaidmenį ir daryti tolesnę pažangą vykdant su skaitmeniniu euru susijusį darbą.
5. Išsaugoti makrofinansinį stabilumą, išlaikyti kredito kanalus ekonomikai ir vengti finansinės fragmentacijos rizikos. Stebėti rizikas, susijusias su griežtesnėmis finansinėmis sąlygomis, visų pirma susijusias su turto kokybe ir galimais turto kainų, taip pat ir nekilnojamojo turto rinkose, pokyčiais. Stebėti bankų sektoriaus ir nebankinio finansinio tarpininkavimo pokyčius siekiant išvengti sisteminės rizikos didėjimo ir neigiamo šalutinio poveikio ekonomikai. Užbaigti kurti bankų sąjungą tęsiant darbą, susijusį su visais likusiais elementais.

Tolesniais ekonominės ir pinigų sąjungos (EPS) stiprinimo veiksmais turėtų būti atsižvelgiama į patirtį, įgytą rengiant ir įgyvendinant visapusišką Sąjungos ekonominės politikos atsaką į COVID-19 krizę. Pažanga stiprinant EPS ir toliau turėtų būti daroma visapusiškai paisant Sąjungos bendrosios rinkos, o zonai nepriklausančių valstybių narių atžvilgiu – atvirai ir skaidriai.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu
Pirmininkas / Pirmininkė
